

NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENTET  
Postboks 8090 Dep  
0032 OSLO

Vår ref.: Anita Sundal  
Saksnr.: 22-1465  
Sted: Oslo  
Dato: 21.01.2022

## Innspill Norgesmodellen

Det vises til brev 11. januar 2022, med invitasjon til å gi skriftlige innspill om hensyn og prinsipper som bør ligge til grunn for en Norges-modell for offentlige anskaffelser, og særlig innenfor bygge- og anleggsarbeider og renholdstjenester.

Vi registrerer at regjeringen legger opp til å utarbeide en Norges-modell med nasjonale seriøsitetskrav for alle anskaffelser. Det er viktig, og riktig, å stille seriøsitetskrav til virksomhetene. Dette gjøres allerede i dag, men regelverk som skal oppnå denne typen samfunnshensyn kan med fordel utvikles i tråd med erfaringer som gjøres og samfunnsutviklingen forøvrig. Det er i dette arbeidet viktig at endringer som gjøres er både hensiktsmessige og forholdsmessige.

Svart arbeid undergraver det seriøse næringslivet, trygge arbeidsforhold og verdiskaping. For å motvirke og avdekke arbeidslivskriminalitet er godt samarbeid mellom arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner, nasjonale og lokale myndigheter avgjørende.

Vi vil i vårt innspill vise til hensyn og prinsipper som bør ligge til grunn for en Norgesmodell for offentlige anskaffelser, og særlig innenfor bygge- og anleggsarbeider og renholdstjenester.

### Innledning

Det er et klart mål for Virke å bidra til å sikre et anstendig og seriøst arbeidsliv, med ryddige arbeidsforhold for alle arbeidstakere. Hovedbildet i norsk arbeidsliv er seriøse og gode arbeidsgivere, og hovedregelen i norsk arbeidsliv er faste, hele stillinger. Virke mener dette fortsatt skal være hovedregelen. Det er likevel noen aktører som utfordrer dette bildet. Det tilsier et fortsatt arbeid for å stanse useriøse aktører. Det mener Virke først og fremst gjøres gjennom håndheving av dagens regler og dersom det innføres generelle innskjerpelser er det viktig at utilsiktede konsekvenser unngås.

Leverandørene i Oslo-modellen vil for eksempel møte krav om faste ansettelser med minst 80 prosent stillingsbrøk, og at innleide via byrå skal garanteres lønn mellom oppdrag under hele kontraktsperioden. Regjeringen har varslet at det kommer generelle innskjerpelser på spørsmål om innleie, midlertidige ansettelser og for deltidsansatte. Det er en fare for at slikt regelverk blir lite treffsikkert, og heller ender med å motvirke inkludering blant dem med «hull i cv-en», nedsatt arbeidsevne eller som har vært langtidsledige. Fontenehuset bruker for eksempel deltidsstillinger og midlertidige ansettelser aktivt for å prøve ut forskjellige typer jobber for den enkelte.

Norge har allerede den strengeste reguleringen i OECD innenfor arbeidsrettsområdet, også sammenliknet med de nordiske landene. Til grunn for et regelverk må også ligge det hensyn at lovverket også må bidra til å fremme vekst og utvikling av arbeidsplasser og inkludering av flere som i dag står utenfor arbeidslivet.

### SMB

Uten private virksomheter og bedrifter går ikke det offentlige Norge rundt., og det er viktig i dette arbeidet at regjeringen også tar hensyn til små og mellomstore virksomheter. I praksis betyr det både at regelverket ikke må endres slik at små og mellomstore virksomheter får dårligere muligheter til å delta i anbudskonkurranser, og at anbudskonkurranser må utformes på en måte som gir små og mellomstore virksomheter muligheter til å delta i konkurransen. Dette betyr både at innkjøpsregelverk og innkjøpere ikke bør stille strengere krav enn nødvendig, og at det må gjøres grundigere vurderinger av å dele opp kontrakter.

## Krav til innkjøp og innkjøpere

I tillegg til å stille krav til leverandørene er det vel så viktig å stille krav til de som gjør innkjøpene, og vi mener det er positivt at regjeringen har antydnet at dette vil komme. I denne forbindelse vil vi særlig vise til:

- Innkjøpskompetansen må økes i det offentlige. Pris overskygger i for mange tilfeller riktig kvalitet. Ved å heve innkjøpskompetansen vil man kunne sikre bedre anskaffelser og samtidig minke markedet for sosial dumping.
- Kravet til bruk av standardkontrakter bør strammes opp. Dette vil motvirke mange av de uheldige konsekvensene vi i dag ser, og som kunne vært unngått dersom standardkontraktene vi har ble brukt i større utstrekning.
- Arbeidstilsynet styrkes, og det samme blir samarbeidet mellom de viktigste etatene på området (NAV, politiet, Skatteetaten, UDI og Tolletaten). A-krimsentrene bør gis økte ressurser og myndighet til å ta beslag i verdier på stedet ved avdekking av regelbrudd. Strafferammene for alvorlig arbeidslivskriminalitet kan skjerpes.
- For å lykkes i kampen mot et useriøst arbeidsliv og kriminelle aktører er det viktig å fjerne bestemmelser i lovverket som i dag hindrer viktig informasjonsdeling mellom relevante aktører.

## Bygge- og anleggsarbeider

Størstedelen av byggevarerhandelen er medlemmer i Virke. Den samlede omsetningen utgjør nesten 75 prosent av det norske markedet for byggevarer, og samtlige aktører omsetter varer til både proff- og privatkunder. De generelle hensyn vi har fremhevet over vil også gjelde for bygge- og anleggsarbeider, men vi kan særlig fremheve følgende:

- Myndigheter og oppdragsgivere bør i større utstrekning utføre kontroll og tilsyn i prosjektene. Og samhandling og informasjonsdeling må styrkes, se over.
- Fast ansatte fagarbeidere og lærlinger skal være hovedregelen i byggenæringen, og det bør på egnet måte kunne stilles hensiktsmessige krav til andel i anskaffelser.
- Det må sikres at innleie skjer i tråd med lovverket.

## Renhold

11.10.2021 var det registrert 8326 virksomheter i renholdsregisteret. Av disse er kun 4437 offentlig godkjente virksomheter. Det var i midten av november registrert hele 5.794 enkeltpersonforetak. I tillegg er det stor turnover, og vi ser om lag 1000 nye virksomheter hvert år, samtidig som om lag samme antall faller fra. Med et så stort tilfang av tilbydere er det avgjørende at fokuset også rettes mot seriøsitet hos offentlig innkjøpere.

Prispress og hundrevis av forskjellige, ubalanserte og ensidig utarbeidede kontraktsvilkår medfører i praksis et press på renholdsleverandører som igjen er en drivende faktor for useriøsitet. Et viktig og effektivt grep for seriøsitet vil være å stille krav om bruk av standardkontrakt, i dette tilfelle NS 8431. NS-kontrakter er grundig utarbeidet i store komitéer hvor alle partene i arbeidslivet, leverandør, oppdragsgivere og myndigheter har deltatt. NS-kontrakter revideres med jevne mellomrom. Denne type kontrakter skaper også forutberegnelighet og er kostnadseffektivt for alle parter. NS 8431 vil skape balanserte leverandørvilkår som tar hensyn til alle parter, også arbeidstakerne ved f. eks. stabilitet, prisreguleringsklausuler som gjør det mulig med tariffavtaler og tariffreguleringer, krav om at størstedelen av oppdraget må utføres med egne ansatte, mulighet for å nekte bruk av antatt useriøse underleverandører for å nevne noe.

Dagens forskrifter om offentlig innkjøp sier at bruk av denne type standardkontrakter skal brukes som en hovedregel. Det vi ser er at kommunene ofte velger å bruke ensidige vilkår etter eget forgodtbefinnende. Her bør regelverket endres, slik at standardkontrakter skal brukes.

## Avslutning

Vi støtter regjeringen i at dette arbeidet bør starte med renholdstjenester og bygge- og anleggsarbeider. Vi registrerte forøvrig at regjeringen i møtet ga uttrykk for at det arbeides både med spørsmål om bærekraft og kontantplikten, og viser til

at dette er spørsmål med særlig interesse for Virke og våre medlemmer. Vi imøteser anledningen til å gi ytterligere innspill, og ser frem til videre dialog om dette arbeidet.

Med vennlig hilsen

Anita Sundal

Leder konkurransevilkår